

УДК 811.111'42'373.46

ТАЛАЛАЙ Юлія – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської мови та перекладу, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, Львівська область, 82100, Україна (jutal@dspu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3134-2030>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2025.64.14>

Бібліографічний опис статті: Талалай, Ю. (2025). Перекладацькі стратегії та тематичні групи англомовних термінів галузі стоматології-імплантології. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*, 64, 120–124, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2025.64.14>

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТРАТЕГІЇ ТА ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ ГАЛУЗІ СТОМАТОЛОГІЇ-ІМПЛАНТОЛОГІЇ

Анотація. Сучасна англомовна термінологія стоматології-імплантології розвивається динамічно під впливом технічних інновацій, цифрових технологій (CAD/CAM-систем, комп'ютерної томографії, цифрового планування імплантації), і біоматеріалознавства, нових хірургічних протоколів і міждисциплінарних підходів, що спричиняє з'яву значної кількості нових термінів, які потребують адекватного та уніфікованого перекладу українською мовою. **Мета** дослідження – схарактеризувати особливості перекладацьких стратегій англомовних термінів галузі стоматології-імплантології та тематичні їх групи. **Об'єкт** дослідження – англомовні терміни галузі стоматології-імплантології. **Предмет** – перекладацькі стратегії англомовних термінів галузі стоматології-імплантології, їхні тематичні групи. **Актуальність** дослідження полягає в розробленні уніфікованих перекладацьких стратегій англомовних термінів галузі стоматології-імплантології для українського медичного дискурсу, оскільки значну частину медичних наукових публікацій, протоколів лікування та клінічних досліджень у цій галузі публікують англійською мовою. У нашій розвідці здійснено тематичну класифікацію англомовних термінів галузі стоматології-імплантології; виокремлено анатомічні терміни; терміни – компоненти імплантологічної системи; терміни, що номінують хірургічні процедури в галузі стоматології-імплантології; терміни, що номінують діагностичні та цифрові технології; терміни, що номінують матеріали та покриття; терміни, що номінують патологічні стани та ускладнення. Тут схарактеризовано також перекладацькі стратегії термінів галузі стоматології-імплантології: транскрипцію / транслітерацію, калькування, описовий переклад, адаптивну стратегію.

Ключові слова: термін, галузь стоматології-імплантології, перекладацькі стратегії, тематичні групи.

TALALAY Yuliya – Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of English Language and Translation Studies, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24, Ivan Franko str., Drohobych, Lviv region, 82100, Ukraine (jutal@dspu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3134-2030>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2025.64.14>

To cite this article: Talalay, Yu. (2025). Perekladatski Stratehii Ta Tematychni Hrupy Anhlomovnykh Terminiv Haluzi Stomatolohii-Implantolohii [Translation Strategies and Thematic Groups of English Dentistry-Implantology Terms]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia»* – Problems of the Humanities: Collection of Scientific Works of the Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University. Series «Philology», 64, 120–124, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2025.64.14>

TRANSLATION STRATEGIES AND THEMATIC GROUPS OF ENGLISH DENTISTRY-IMPLANTOLOGY TERMS

Summary. Due to the technical innovations, digital technologies (CAD/CAM systems, computed tomography, digital implant planning), and biomaterials science, new surgical protocols, and interdisciplinary approaches, causing the emergence of diverse new terms that require adequate and unified translation into Ukrainian, the English terminology of dentistry-implantology develops dynamically. **The purpose** of the research is to characterize the features of the translation strategies of English dentistry-implantology terms and thematic groups. **The object** of the research is the English dentistry-implantology terms. **The subject** is translation strategies and thematic groups of the English dentistry-implantology terms. **The relevance** of the research consists in the development of the unified translation strategies of the English dentistry-implantology terms for the Ukrainian medical discourse, since a significant portion of medical scientific publications, treatment protocols, and clinical procedures in this field are published in English. There has been carried out a thematic classification of the English dentistry-implantology terms in the research. There have been singled out the following thematic groups: the anatomical terms; the terms components of the dentistry-implantology system; the terms designating surgical procedures; the terms designating diagnostic and digital technologies; the terms designating materials and coatings; the terms designating pathological conditions and complications. There have been characterized the translation strategies of dentistry-implantology terms in the study: transcription / transliteration, tracing, descriptive translation, adaptive strategy.

Key words: term, field of dentistry-implantology, translation strategies, thematic groups.

Постановка проблеми. Англomовна медична термінологія є одним із найбільших прошарків лексики мови. Англomовна термінологія галузі стоматології-імплантології вже на стадії становлення. На думку Карла Міша (Misch, 2021), більшість сучасних термінів у стоматологічній імплантології мають інтернаціональний характер, проте зберігають специфічні семантичні характеристики. Дослідження англійських термінів є важливим для перекладознавців, оскільки значна частина наукових публікацій, протоколів лікування та клінічних досліджень у цій галузі публікується англійською мовою. У статті розглянуто особливості перекладу термінів галузі стоматології-імплантології з англійської мови на українську.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Медичний переклад, зокрема в галузі стоматології-імплантології, потребує високого рівня точності, адже навіть мінімальні неточності можуть призвести до помилок у клінічній практиці. Згідно з дослідженнями Вікторії Коновалової (Коновалова, 2013), адекватність перекладу медичних термінів визначається не лише лінгвістичною точністю, але й прагматичною доречністю. У науковій розвідці Юлії Талалай, Василя Лопушанського (Талалай, Лопушанський, 2024) здійснено класифікацію англomовних

термінів галузі стоматології-імплантології за лексичною довжиною, під якою розуміємо кількість кореневих морфем повнозначних слів (Скороходько, Сліпецька, 2006), наприклад, терміни *abutment*, *fixture* – однокомпонентні, тоді як *alveolar ridge*, *augmentation procedure* – багатокомпонентні. Юлія Талалай, Василь Лопушанський аналізують абсолютну частоту функціонування термінів різної лексичної довжини і доходять висновку, що в англomовній термінології галузі стоматології-імплантології функціують саме багатокомпонентні терміни (Талалай, Лопушанський, 2024). Дослідженням англomовних термінів галузі стоматології-імплантології займалися зарубіжні (Brånemark, Hansson, Adell, Breine, Lindström, Hallén, & Ohman, 1977; Misch, 2021; Newman, 1988) та вітчизняні науковці (Коновалова, 2013; Лопушанський, Талалай, 2024; Тищенко, 2021).

У дослідженні Юлії Талалай, Василя Лопушанського виокремлено категорії термінів галузі стоматології-імплантології:

- загальномедичні (e.g. *tissue regeneration*, *osseointegration*);
- вузькоспеціалізовані (e.g. *abutment*, *fixture*, *platform switching*);
- брендovanі назви (e.g. *NobelActive®*, *Straumann SLActive®*) (Талалай, Лопушанський, 2024).

На сьогодні частина англомовних термінів галузі стоматології-імплантології уже усталилася в українській фаховій мові (наприклад, *osteointegraція*), тоді як інші терміни можуть мати різні варіанти перекладу, наприклад, термін *abutment* має своїми еквівалентами в українській лексемі *абатмент*, *з'єднувач*, *протетичний компонент*.

Сучасна стоматологія-імплантологія як високоспеціалізована галузь медицини характеризується стрімким розвитком, супроводжуваним появою нових термінів, переважно англомовного походження.

Мета дослідження – схарактеризувати особливості перекладацьких стратегій англомовних термінів галузі стоматології-імплантології та тематичні групи.

Об'єкт дослідження – англомовні терміни галузі стоматології-імплантології.

Предмет – перекладацькі стратегії англомовних термінів галузі стоматології-імплантології та їхні тематичні групи.

Поставлена мета передбачає виконання таких завдань:

- а) укласти добірку англомовних термінів галузі стоматології-імплантології;
- б) здійснити класифікацію термінів за тематичним принципом;
- в) виокремити основні перекладацькі стратегії термінів галузі стоматології-імплантології.

Джерелом фактичного матеріалу послуговували сучасні англомовні наукові публікації галузі стоматології-імплантології (Brånemark, Hansson, Adell, Breine, Lindström, Hallén, & Ohman, 1977; Misch, 2021) та словники (Англійсько-український словник термінів з імплантології, Glossary of Oral Implantology).

Виклад матеріалу. Перебуваючи на стадії становлення, англомовна термінологія стоматології-імплантології містить багато неологізмів (зокрема, авторських, уперше використаних у конкретному тексті), які не зафіксовані в термінографічних джерелах.

Крім того, слід зазначити, що поза увагою дослідників практично перебуває один важливий аспект: ідеться про термінологічний складник медичного наукового тексту галузі стоматології-імплантології.

Актуальність дослідження полягає в розробці уніфікованих перекладацьких стра-

тегій англомовних термінів галузі стоматології-імплантології для українського медичного дискурсу, оскільки значну частину медичних наукових публікацій, протоколів лікування та клінічних досліджень у цій галузі оприлюднено англійською мовою.

Сучасна імплантологія активно використовує терміни латинського та англійського походження, наприклад: *implant* – імплант / імплантат (лат.); *abutment* – з'єднувальний елемент / абатмент (лат.); *fixture* – імплант-основа / фікстура (некоректно кальковано) (лат.); *bone graft* – кістковий трансплантат (англ.); *osseointegration* – остеointegraція / зрощення з кісткою (лат.); *platform switching* – зсув платформи / зміщення протетичної платформи (англ.).

У нашому дослідженні здійснено тематичну класифікацію англомовних термінів галузі стоматології-імплантології. Результати аналізу нашої добірки засвідчують функціонування таких тематичних груп англомовних термінів галузі стоматології-імплантології:

1. Анатомічні терміни:

alveolar ridge – альвеолярний гребінь;

gingiva – ясна;

mandibular canal – нижньощелепний канал;

maxillary sinus – гайморова пазуха.

2. Компоненти імплантологічної системи:

implant body – тіло імплантата;

healing abutment – формувач ясен;

cover screw – заглушка імплантата;

titanium base – титанова база;

locator attachment – кріплення локаторного типу.

3. Терміни, що номінують хірургічні процедури:

sinus lifting – підняття дна гайморової пазухи;

flap surgery – операція з формування слизово-окісного клаптя;

bone grafting – кісткова пластика;

ridge augmentation – збільшення альвеолярного гребеня.

4. Терміни, що номінують діагностичні та цифрові технології:

CBCT (Cone Beam Computed Tomography) – конусно-променева комп'ютерна томографія;

digital impression – цифровий відбиток;
surgical guide – хірургічний шаблон;
CAD/CAM design – комп'ютерне моделювання CAD/CAM.

5. Терміни, що номінують матеріали та покриття:

zirconia abutment – цирконієвий абатмент;
titanium alloy – титановий сплав;
hydroxyapatite coating – гідроксиапатитне покриття;
resorbable membrane – резорбована мембрана.

6. Терміни, що номінують патологічні стани та ускладнення:

peri-implantitis – періімплантит;
implant failure – втрата імплантата;
bone resorption – резорбція кістки;
soft tissue recession – ретракція м'яких тканин.

Серед основних перекладацьких стратегій, використовуваних у галузі стоматології-імплантології, виокремлюємо: транскрипцію / транслітерацію, калькування, описовий переклад, адаптивну стратегію.

Транскрипцію / транслітерацію використовують для міжнародних термінів без усталених українських відповідників, наприклад:

- a) *abutment* – абатмент;
- b) *fixture* – фікстура;
- c) *healing cap* – хілінг-кеп;
- d) *custom abutment* – кастом-абатмент (індивідуальний абатмент).

Така перекладацька стратегія зберігає термінологічну точність, але вимагає додаткових пояснень у текстах для нефаківців.

Калькування використовують для структурно прозорих термінів, наприклад:

- a) *guided bone regeneration* – керована кісткова регенерація;
- b) *immediate loading* – негайне навантаження;
- c) *delayed placement* – відтерміноване встановлення імплантата.

Калькування сприяє узгодженості термінів із українською медичною термінологічною системою.

Уважаємо, що описовий переклад (перифраз) англійських термінів галузі сто-

матології-імплантології доцільний для перекладу нових понять або вузькоспеціальних термінів, наприклад:

- a) *platform switching* – зміна платформи імплантата для запобігання резорбції кістки;
- b) *socket preservation* – збереження альвеолярного відростка після видалення зуба;
- c) *soft tissue management* – процедури з м'якими тканинами навколо імплантата.

Адаптивна стратегія (нормативна адаптація) передбачає узгодження з нормами української медичної термінології, наприклад:

- a) *dental implant system* – імплантологічна система;
- b) *bone graft material* – кістковий матеріал для трансплантації;
- c) *osseointegration period* – період остеоінтеграції.

У перекладі клінічних протоколів така стратегія забезпечує читабельність і відповідність фаховому стандарту.

Висновки. Сучасну стоматологію-імплантологію як високоспеціалізовану галузь медицини характеризує стрімкий розвиток, супроводжуваний з'явою нових термінів, переважно англійського походження. Розроблення уніфікованих перекладацьких стратегій англійських термінів галузі стоматології-імплантології для українського медичного дискурсу є важливим, оскільки значну частину медичних наукових публікацій, протоколів лікування та клінічних досліджень у цій галузі публіковано англійською мовою. У дослідженні схарактеризовано перекладацькі стратегії англійських термінів галузі стоматології-імплантології: транскрипцію / транслітерацію, калькування, описовий переклад, адаптивну стратегію; виокремлено тематичні групи англійських термінів галузі стоматології-імплантології, а саме: анатомічні терміни, компоненти імплантологічної системи, терміни, що номінують хірургічні процедури, терміни, що номінують діагностичні та цифрові технології, терміни, що номінують матеріали та покриття, терміни, що номінують патологічні стани та ускладнення.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в аналізі семантичних характеристик англійських термінів галузі стоматології-імплантології.

ЛІТЕРАТУРА

- Коновалова В.** The Peculiarities of Medical Scientific Neologisms Translation from English to Ukrainian. *Technology Audit and Production Reserves*. 2013. Vol. 6. No 4(14). P. 6–8.
- Скороходько Е., Сліпецька В.** Ідентифікація термінів у науковому тесті. Київ : Логос, 2006. 99 с.
- Талалай Ю.** Особливості перекладу англійських термінів галузі стоматології-імплантології. *Scientific review of the actual events, achievements and problems : collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the V International Scientific and Theoretical Conference*, October 3, 2025. Berlin, Federal Republic of Germany : International Center of Scientific Research. С. 145–147.
- Тищенко О.** Англійсько-український словник термінів з імплантології. Київ : Медицина, 2021. 212 с.
- Brånemark P. I., Hansson B. O., Adell R., Breine U., Lindström J., Hallén O., & Ohman A.** Osseointegrated Implants in the Treatment of the Edentulous Jaw. *Scandinavian Journal of Plastic and Reconstructive Surgery. Supplementum*. 1977. № 16, P. 1–132.
- International Team for Implantology (ITI). (n.d.). Glossary of Oral Implantology. URL: <https://www.iti.org>.
- Misch C.** Dental Implant Prosthetics (3rd ed.). St. Louis, MO : Elsevier. 2020. 114 p.
- Newmark P.** A Textbook of Translation. London : Prentice Hall. 1988. 125 p.
- Straumann Group.** Product Catalog. 2024. URL: <https://www.straumann.com>.
- Talalay Yu. & Lopushansky V.** Lexical Length of English dentistry-implantology Terms. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2024. Вип. 76. Т. 2. С. 173–177.

REFERENCES

- Brånemark, P. I., Hansson, B. O., Adell, R., Breine, U., Lindström, J., Hallén, O., & Ohman, A.** (1977). Osseointegrated Implants in the Treatment of the Edentulous Jaw. *Scandinavian Journal of Plastic and Reconstructive Surgery. Supplementum*, 16, 1–132 [in English].
- International Team for Implantology (ITI).** (n.d.). *Glossary of Oral Implantology*. Retrieved from <https://www.iti.org> [in English].
- Konovalova, V.** (2013). The Peculiarities of Medical Scientific Neologisms Translation from English to Ukrainian. *Technology Audit and Production Reserves*, 4 (14) (Vol. 6), (pp. 6–8) [in English].
- Misch, C. E.** (2020). *Dental Implant Prosthetics* (3rd ed.). St. Louis, MO: Elsevier [in English].
- Newmark, P.** (1988). *A Textbook of Translation*. London: Prentice Hall [in English].
- Skorokhodko, E., Slipetska, V.** (2006). *Identyfikatsiia terminiv u naukovomu testi [Identification of terms in a scientific test]*. Kyiv: Lohos [in Ukrainian].
- Straumann Group.** (2024). *Product Catalog*. Retrived from <https://www.straumann.com> [in English].
- Talalay, Yu. & Lopushansky, V.** (2024). Lexical Length of English Dentistry-Implantology Terms. In M. Pantyuk, A. Dushnyi, V. Ilnytskyi, I. Zymomrya (Editors-compilers), *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk : mizhvuzivskyi zbirnyk molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka – Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers* (Issue 76) (Vol. 2), (pp. 173-177). Drohobych: Publishing House “Helvetica” [in English].
- Talalay, Yu.** Osoblyvosti perekladu anhliiskykh terminiv haluzi stomatolohii-implantolohii [Peculiarities of translation of the English dentistry and implantology terms]. *Scientific review of the actual events, achievements and problems: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the V International Scientific and Theoretical Conference*, October 3, 2025, 145–147. Berlin, Federal Republic of Germany: International Center of Scientific Research [in Ukrainian].
- Tyshchenko, O.** (2021). *Anhliisko-ukrainskyi slovnyk terminiv z implantolohii [English-Ukrainian Dictionary of Implantology Terms]*. Kyiv: Medytsyna [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 14.11.2025 р.

Прийнято до друку 22.12.2025 р.

Опубліковано: 26.12.2025 р.